

zijn zal het besluit der Synode in alle plaatselijke kerken worden nageleefd en toegepast. Dat brengt het kerkverband mee. Wij leven nog niet in een kerkverband, waarin een Synodaal besluit volkomen naar willekeur, al of niet kan worden opgevolgd. Wij behoeven slechts te verwijzen naar art. 31 van onze Kerkenordening: „Hetgeen door de meeste stemmen goed gevonden is, zal voor vast en bondig gehouden worden. Tenzij dat het bewezen worde te strijden tegen het Woord Gods of tegen de artikelen in deze Generale Synode besloten, zoolang als dezelve door geen andere Generale Synode veranderd zijn". Als dus door geen enkele kerk bezwaren tegen het besluit der Synode aangevoerd worden, gegrond op het Woord Gods, volgt daaruit tegelijk, dat het, indien noodig, ten uitvoer gelegd zal worden. En voorts heeft de Synode richtlijnen aangegeven in het rapport voor de uitoefening der tucht tegenover hen, die openlijk „propaganda maken" en tegenover hen, die de afwijkende gevoelens voor zich houden.

Wij lezen verder: „Wij blijven vasthouden aan den elementairen eisch van rechtspleging, dat wie beschuldigt, moet bewijzen, dat zijn beschuldiging juist is. Zoolang de Synode dat niet doet, kunnen wij moeilijk haar beslissing ernstig nemen. We moeten ook nog zien, dat deze beslissing gehandhaafd blijft. We hopen op bezinning als straks aan de hand van een concreet tuchtgeval tot in hoogste instantie de zaak principieel zal moeten worden uitgevochten".

Wat heeft de Synode gedaan? Feitelijk niets anders dan de belijdenisuitspraken der kerk van vroeger gehandhaafd tegen de dwalingen, die in den laatste tijd zijn opgekomen. En noch de Heilige Schrift, noch de belijdenisschriften der Geref. Kerken willen iets weten van het anti-militairisme, zooals het door de C.D.U. wordt voorgestaan. Principieel is met de afwijzing van dit standpunt door de Generale Synode de kwestie reeds beslist. De Synode heeft zeer beslist het lidmaatschap van de C.D.U. kerkelijk veroordeelenswaardig geacht. Het komt alleen op de praktische uitvoering van het genomen besluit aan. En daarvan geldt het: „dat het bij alle tuchttoefening in de eerste plaats te doen moet zijn om onder Gods zegen, wat afdwaalt en verloren dreigt te gaan, door liefdeval en lankmoedigheid vermaant te behouden en daartoe terug te brengen van zijn verkeerd en zondigen weg". (Synodaal rapport.)

H.-K.

H. M.

De N.S.B. en de verhouding van Kerk en Staat.

In Maart 1936 was het oogenblik aangebroken, waarop de leider van de N.S.B., Ir A. A. Mussert, het gewenscht achtte brochure 3 te laten vervallen in verband met de vele bezwaren, van verschillende zijden er tegen ingebracht, en te doen vervangen door brochure 5 „Staatkundige Richtlijnen". De vervallen verklaring van brochure 3 en de uitgave van brochure 5 werd hierdoor

gemotiveerd „dat onze beginselen en de daaruit voortvloeiende doelstellingen aan concreetheit hadden gewonnen" (brochure 5, pag. 9).

Thans heeft de N.S.B. een proeve er van gegeven, hoe de beginselen, neergelegd in brochure 5, inmiddels „aan concreetheit hebben gewonnen". Het was reeds in brochure 3 vermeld, dat de N.S.B., geloofs- en gewetensvrijheid erkennende, zich angstvallig heeft te „onthouden van alles wat zweemt naar bemoeienis op religieus terrein". Hoewel deze brochure is ingetrokken, de vermelde uitspraak geenszins. In Staatkundige Richtlijnen (pag. 33) heet het: „Wanneer het Nederlandsche Nationaal-Socialisme... de Volkseenheid op den voorgrond stelt om sociale vrede en samenwerking te scheppen, dan moet het terrein van Godsdiens en kerk als zoodanig onbetreden blijven".

Op dit punt heeft de N.S.B. blijkbaar haar houding gewijzigd!

De heer E. J. Roskam, die reeds eenige bekendheid gekregen heeft als „schrijver" van eenige „Open brieven" en als secretaris van den Raad van Kerkelijke Aangelegenheden voor de N.S.B., heeft een stuk geschreven in het maandblad „Nieuw Nederland", als brochure afzonderlijk verschenen onder den titel: „Het Calvinisme, de N.S.B. en de Geref. Kerken". Deze brochure is aan sommige (aan alle?) kerkeraden van Geref. Kerken toegezonden. In dit geschrift wordt in hoofdstuk 3, „Het standpunt van de N.S.B. tegenover de Geref. Kerken", ook een uiteenzetting gegeven, hoe de verhouding tusschen Staat en Kerk in den Nationaal-Socialistische Staat zal zijn. Als er in een stadsdeel drie Gereformeerde predikanten zijn, die elk een veel te groote wijk te verzorgen hebben, dan zullen er voor de som van de tractementen „geen drie maar minstens vijf predikanten worden aangesteld". Het zal in den nieuwen staat „niet worden geduld, dat er leeraren aan het middelbaar onderwijs werkloos rondlopen, terwijl Gereformeerde predikanten deze betrekking er bij waarnemen". „Tenslotte is het volgens nationaal-socialistische opvatting niet geoorloofd, dat predikanten zich extra laten betalen voor hun lezingen en artikelen. Deze bedragen moeten gestort worden in de kas van hun kerken, die worstelen met groote tekorten."

Zoo zal de Nationaal-Socialistische Staat er voor zorgen, dat de afgestudeerde theologen een arbeidsveld vinden en dat de tekorten in de kerkelijke kassen worden weggewerkt!

Al dit fraais werd aan den drukker toevertrouwd in de maand April van het jaar 1937. Men kan wel heel duidelijk den vooruitgang constateeren in beschouwingswijze sinds de verschijning van brochure 5. Het is dus niet langer zoo, dat het terrein van de kerk onbetreden

1) De aandalingstrekkens zijn van de redactie. Ondergeteekende heeft handschrift van den heer Roskam gezien. K. S.

ook schuldbekennings, die veeltyden uit bevreemdiging komen, mer dat men ten opzichte van alle anderen oec volgen sal straffe aan den lichaeme mit die roede, de welke soo wel alhier, als in andere welgestelde collegiën alle de bursalen gehouden worden onderworpen...

Inplaats dat deze bedreiging de gewenschte uitwerking had, wakte zij in de hoogste mate aller verontwaardiging op. Men beloofde elkander liever te zullen sterven dan zulk een verachtelijke straf te ondergaan, en, wanneer een hunner er toe veroordeeld mocht worden, hem er met geweld van te verlossen. Van dezen stond af, werd Bertius, dien zij voor hun aanklager en verrader hielden, het voorwerp van aller haat, en zij gaven zich teugelloos over aan allerlei baldadigheden en uitpattingen.

Meer dan negen maanden verkeerde het Collegium in dien jammerlijken toestand, totdat eindelijk de bom barstte. Bastingius verliet in October met toestemming van curatoren, voor enkele dagen het college, en die gelegenheid grepen de bursalen aan om eigen huis te verwoesten. Bij regent en subregent werden de ruiten ingeworpen, de echtgenoot van den regent werd beleedigd, de vermaningen van den subregent werden met hoon beantwoord. Bertius riep de hulp van de curatoren in, die een onderzoek instelden, en hem gelastten den grootsten belhamel met de roede te kastijden en daarna in zijn kamer op te sluiten; twee gerechtsdienaren mochten hem daarbij, op zijn verzoek, assisteeren. De straffoefening zou den volgende dag geschieden in de woning van den subregent, en buiten medeweten der andere bursalen. De gestrafte werd daar onthouden, aan hem het besluit van curatoren voorgelezen, en een begin gemaakt met de kastijding; hij verzette zich hevig; zijn geschreeuw werd door zijn makkers gehoord, allen wapenden en verzamelden zich en drongen het huis van den subregent binnen; de gerechtsdienaren trachtten te ontsnappen; ze werden door de bursalen achtervolgd, die al hun woede op hen koelden; de eene gerechtsdienaar werd vermoord, de andere zwaar gewond.

De bursalen, verschrikt over hetgeen zij gedaan hadden, zochten een goed heenkomen; Bertius spoedde zich naar het stadhuis.

De klokken werden geluid, de stadspoorten gesloten, de vluchtelingen opgespoord.

Men vroeg den Staten om raad en 29 October werd door dezen aan curatoren het volgende besluit gezonden:

„De Staten van Hollandt ende West-Frieslandt,

blijft. De Staat zal zich wel terdege inlaten met intern kerkelijke" kwesties.

De Raad van Kerkelijke Aangelegenheden werd inder tijd opgericht om de verhouding tusschen de kerken en de beweging en in de toekomst de verhouding tusschen Staat en Kerken „zuiver te doen zijn, om wrijvingen en conflicten te voorkomen". Als nu door den heer E. J. Roskam publiek reeds zulke verklaringen worden afggelegd, kunnen wij ons er wel een voorstelling van vormen in welke richting de N.S.B. bezig is haar gedachten te ontwikkelen.

Wij mogen er dankbaar voor zijn, dat deze „wina aan concreetheit" nog slechts op papier staat.

H.-K.

H. M.

De N.S.B. en het besluit der Synode.

Zooals te verwachten was heeft ook de N.S.B. zich uitgesproken over het bekende besluit der Generale Synode van onze Geref. Kerken inzake het lid-zijn van deze organisatie. De N.S.B. heeft dit op eenigszins andere manier gedaan dan de C.D.U. Achttende politieke leider van de C.D.U. het voldoende zijn volgelingen op te zetten tegen dit besluit in het officieel orgaan der Unie, de N.S.B. heeft een brochure van den heer E. J. Roskam, getiteld: „Het Calvinisme, de N.S.B. en de Gereformeerde Kerken", toegezonden in onbedrukt covort aan de kerkeraden van onze Geref. kerken en heeft in deze brochure als het ware publiek ter kennis gebracht, dat de Beweging met het besluit der Synode geenszins accoord kan gaan.

Het zal niet noodig zijn over deze kritiek op het Synodale besluit veel te zeggen. Hoewel het geschrift, dat ons toegezonden werd, 27 pag. telt, handelen op zijn hoogst vier bladzijden over het rapport dat ter Synode aanvaard werd. De rest van de brochure wordt voor een groot deel gevuld met het weergeven in extenso van brieven, die leden van de N.S.B., tevens leden van de Geref. Kerk, zonden aan de Generale Synode en met een afschrift van het schrijven, dat door Ir Mussert en door den Raad van Kerkelijke Aangelegenheden aan de Synode werd toegezonden.

De heer Roskam had volgens zijn zeggen geen oogmerk de illusie, dat de Synode een klaar geluid zou doen hooren. Het rapport dat verschenen is, is, zoo schrijft hij op bladzijde 23 „een volkomen bevestiging van onze stelling, dat wetenschappelijke scholing hoe belangrijk ook, toch op zichzelf geen waarborg biedt voor een helder en klaar inzicht, ook over vraagstukken als hier aan de orde zijn." In dat opzicht zijn de N.S.B. en de C.D.U. het, wat de beoordeeling van het rapport betreft, wel volmaakt met elkander eens.

De conclusie, waartoe de heer Roskam na eenige beschouwingen komt, is merkwaardig genoeg om weergegeven te worden. Op pag. 26 zegt hij dan: „Heeft de

2) En persoonlijke, K. S.

gedelibereerd hebbende op de excessen, geperpetreerd bij de bursalen des Collegiums Theologiae binnen Leyden, op de correctie gedaan aan den persoon van D. A., hebben verstaen, ende geresolveert dat de bursalen, tot elf in getale, in het voornoemde Collegie thans wesende, ghehouden sullen worden inculpaibel van de voorsz. excessen, ende hoewel andere, het voorsz. collegie verlaten hebbende, wel meriteerden over de voornoemde excessen exemplarelijk ghestraff te worden, zoo werd nochtans omme redenen, de Staten moveerde, verstaen, dat degene van deselve bursalen, die geapprehendeert zijn, ende niet hebben uytterlyk gedaen den manslagh van den bode, de voorschrevene correctie geassenteert hebbende, in hare kamer gelegd zullen worden te water en te brode, voor den tijd van acht dagen... En sooveel roerdingen, die bevonden sal worden den manslagh voornoemt gedaen te hebben... verstaen de Staten dat bij de Rechters der Universiteyt jegens deselve geprocedeert sal worden tot de executie incluyt, sonder nochtans deselve te pronuntieren ofte executeren, maer sullen van het besluit de Hooge Overheyt, ofte syne Excellentie adverteren, om by deselve daarop nader gelet en geordinaert te mogen worden."

De academische vierschaar werd gespannen, de verdachten verhoord, en allen stemden overeen dat P. den gerechtsdienaar had doodgestoken. Deze werd gevangen genomen, in 's Gravenstein opgesloten, en daar met ongewone gestrengheid behandeld. Na omstreeks een jaar gevangen gezeten te hebben werd hij los gelaten en uit Leiden en haar jurisdictie verbanen.

Bastingius vertrok, de eerste regent, Cuchlinus, kwam weder in zijn plaats; Bertius behield zijn positie, maar had 'den eersten tijd zeer moeilijk; later werd hij zelf regent, maar onder zijn bestuur werd, volgens getuigenis zijner tijdgenooten, het Collegium Theologicum „een broeinest van Jesuiten en Arminianen".

De wensch bij de ingebruikneming uitgesproken, dat het Collegium steeds „een tempel van onverstoorbare rust en eendracht, een trouwe voedster voor de Kerk" mocht wezen, scheen aanvankelijk niet vervuld te zullen worden. Het regentschap van Bertius duurde slechts kort. Hij werd in 1615 opgevolgd door Vossius, een beroemd filosoof, die echter wanorde ook niet voorkomen, noch stuiten kon. De twisten in Kerk en Staat bleven ook het Collegium beroeren.

Leiden.

J. DE LANGE.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHEISEN

Het Staten-Collegie te Leiden.

II.

De wetten van het Collegium waren niet zoelappig; „de jeugd moest van den beginne af in strenge tucht worden opgevoed, om later met strenge tucht te kunnen opvoeden als leeraars en schoolmeesters". „Tucht was een voornaam deel eener goede opvoeding."

De eerste regent Cuchlinus vertrok, na een jaar deze functie vervuld te hebben, weder naar Amsterdam; een plaatsvervanger werd gevonden in Jeremias Bastingius, predikant te Dordrecht.

1594 was voor de hogeschool te Leiden een onrustig jaar. Er waren onder de studenten veel vreemdelingen; allen droegen geregeld wapenen; dikwijls waren er tusschen de verschillende clubs oneenigheden, die eindigden in vechtpartijen; de vierschaar der Universiteit trad te zachtzinnig tegen de rumoermakers op, en als de magistraat tusschenbeide kwam, zetten de studenten de geheele stad op stelten.

De magistraat besloot om krachtig tegen de oproermakers op te treden; curatoren verboden den studenten het dragen van wapenen en vermommingen, maar niets hielp; en ten slotte werd ook het Collegium Theologicum, dat toen 39 bursalen telde, met het oproer besmet. De bursalen verkeerden dagelijks met de studenten, verstoutten zich gelijk deze, zijdgeweren en stokken te dragen, in weerwil van het streng verbod der Staten, stoorde zich niet meer aan de huisorde, werden tuchteloos.

Bastingius, een zachtmoedig man, zag tegen strenge maatregelen op; Bertius, die meer onmiddellijk met de bursalen in aanraking kwam, drong op „meerdere severiteit en het invoeren van der Staten interventie" aan. Eindelijk werd aan curatoren verzoekt, een middel aan te geven, om de baldadigheden der bursalen te beteugelen.

Curatoren besloten, met consent der Staten, de weerspannige alumni met de straf der roede te bedreigen en lieten aan de bursalen voorlezen:

„De Curateurs... hebben verstaen en geresolveert dat in soodanige ende gelycke ongeregeltheiden, dertelheyden ende moetwillen, niet genough en is te gebruycken straffe met woorden, noch

Synode be-
gina. Hee-
evenmin.
landsche
wat haar
eert," wa-
schroeven
achtoenen
men onze
Staat—Ke-
nam zelfs
eenzetting
Het is
het goed-
Commissi-
Op wi
gekomen
Wel,
trekken v
laten ga
S. B. het
ken eens
tot het p
geschrife
als het p
open en
onze pos
Staat".

Zoo kan
stelt op
niet bewe
Zou he
dat het r
van de be
uitdrukke
over deze
Wij kunn
Zou mi
Utrecht n
aunoezel
in de pla
de Synod
kan geer
kerken d
wil van
deze gedi
gers toch
H.-K.

Wij kunn
Zou mi
Utrecht n
aunoezel
in de pla
de Synod
kan geer
kerken d
wil van
deze gedi
gers toch
H.-K.

Wij kunn
Zou mi
Utrecht n
aunoezel
in de pla
de Synod
kan geer
kerken d
wil van
deze gedi
gers toch
H.-K.

Wij kunn
Zou mi
Utrecht n
aunoezel
in de pla
de Synod
kan geer
kerken d
wil van
deze gedi
gers toch
H.-K.

Wij kunn
Zou mi
Utrecht n
aunoezel
in de pla
de Synod
kan geer
kerken d
wil van
deze gedi
gers toch
H.-K.

(Schetsen

Rober
Dudley,
dus van
gelukkig
ward Vl
den En
enkele
moest v
Bloedige
king ha
Guildd
het blo
weldra.
Ook l
Tower.
vrouw,
oud, 21
voren h
Robert
een eer
toen El
Hij w
man m
hoogst
Onm
ningin
legenhe
knappe
Rober
ijdel m
Welk
hoveling
Lady
haar ee
bezoekt
deelen
opzicht
In 15
van Ox
Forster,
op beve
gevonde
de trap.
De o
opgehel
werkt v
die —
lijkerwi